

ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ

ανθρωπιστική κατεύθυνση

**ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΕ
ΕΘΙΜΙΚΕΣ ΧΟΡΕΥΤΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ
ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΩΝ ΣΤΟ
ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΔΡΩΜΕΝΟ «ΓΙΕΜ»
ΣΤΟ ΣΟΦΙΚΟ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ**

**Κλέττας Κυριάκος,
Φούντζουλας Γεώργιος,
Κουτσούμπα Ι. Μαρία**

Η βιβλιογραφική αναφορά του άρθρου αυτού είναι:

Κλέττας, Κ., Φούντζουλας, Γ., & Κουτσούμπα, Ι. Μ. (2023). Διερευνώντας τη συμμετοχή των νέων σε εθιμικές χορευτικές περιστάσεις: Η περίπτωση των νέων αρρένων ποδοσφαιριστών στο χορευτικό δρώμενο «Γιέμ» στο Σοφικό Κορινθίας. *Κινησιολογία, Ανθρωπιστική κατεύθυνση*, 10(2), 85-100.

INVESTIGATING YOUTH'S PARTICIPATION IN TRADITIONAL DANCE PRACTICES: THE CASE OF YOUNG MALE SOCCER PLAYERS IN THE "YEM" DANCE EVENT AT SOFIKO OF CORINTHIA, PREFECTURE OF PELOPONNESE

Klettas Kyriakos¹, Fountzoulas Georgios¹, Koutsouba I. Maria¹

1. School/Department of Physical Education and Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens

Abstract

Greek traditional dance, among others, in the context of its second existence constitutes a free-time activity, that re-shapes the relationship between actors in any community. 'Yem' dance ritual in Sofiko village of the prefecture of Corinthia constitutes such case. On the other hand, football is also a free-time activity, that is flourishing all over Greece, but also in Sofiko of the prefecture of Corinthia. Based on the above, the aim of the paper is to study the opinions, attitudes and participation of young male football players of the 'Pansolygeiakos' Athletic Football Club in the local ritual of 'Yem', which takes place in Sofiko yearly from Easter Sunday to Easter Tuesday. The methodology based on ethnographic research and had three stages: a) collection, b) analysis and c) interpretation of data. More specifically, collection of data was based on the principles of ethnographic research under the terms of 'participant observation', data analysis on 'thick description', while interpretation on the concepts of 'participatory' dance and 'participatory dance event'. It is shown that the football players of the 'Pansolygeiakos' Sports Football Club participate in the local dance ritual of 'Yem' primarily considering it as an integral part and an important cultural element of the community. On the other hand, there are those who do not participate in it either because they are not interested in such a free-time activity or dance per se. In any case, family environment constitutes a very important role in the participation or non-participation of young males in 'Yem'. Nevertheless, among all there is consensus that 'Yem' is an integral part of the annual ritual cycle in the Sofiko of the prefecture of Corinthia, while it is a common belief that everyone should participate for its continued existence.

KEY WORDS: Greek traditional dance, football, ethnographic research, 'thick description', 'participatory' dance, 'participatory dance event'

ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΕ ΕΘΙΜΙΚΕΣ ΧΟΡΕΥΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΩΝ ΣΤΟ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΔΡΩΜΕΝΟ «ΓΙΕΜ» ΣΤΟ ΣΟΦΙΚΟ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Κλέττας Κυριάκος¹, Φούντζουλας Γεώργιος¹, Κουτσούμπα Ι. Μαρία¹

1. Σχολή/Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Περίληψη

Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο της «δεύτερης» ύπαρξης του αποτελεί μία δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου, η οποία ανα-διαμορφώνει τη σχέση δρώντων υποκειμένων της εκάστοτε κοινότητας. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί και το χορευτικό έθιμο «Γιέμ» στο Σοφικό Κορινθίας. Από την άλλη πλευρά, το ποδόσφαιρο συνιστά και αυτό μία αντίστοιχη δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου, που βρίσκει μεγάλη άνθηση σε όλη την Ελλάδα, αλλά και στο Σοφικό Κορινθίας. Με βάση τα παραπάνω, σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη των απόψεων, των στάσεων και της συμμετοχής νέων αρρένων ποδοσφαιριστών του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός» στο τοπικό έθιμο του «Γιέμ», που διεξάγεται στο Σοφικό Κορινθίας από την Κυριακή έως και την Τρίτη του Πάσχα. Η εργασία στηρίχθηκε στην εθνογραφική έρευνα και είχε τρία στάδια: α) τη συλλογή, β) την ανάλυση και γ) την ερμηνεία των δεδομένων. Αναλυτικότερα, η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε βάσει των αρχών της επιτόπιας εθνογραφικής έρευνας υπό τους όρους της «συμμετοχικής παρατήρησης», η ανάλυση των εθνογραφικών δεδομένων μέσω της «πυκνής περιγραφής», ενώ η ερμηνεία με βάση τις έννοιες του «συμμετοχικού» χορού και του «συμμετοχικού χορευτικού γεγονότος». Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώθηκε ότι οι ποδοσφαιριστές του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός» συμμετέχουν στο τοπικό χορευτικό έθιμο του «Γιέμ» σε μεγάλο ποσοστό, θεωρώντας το αναπόσπαστο κομμάτι και σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο της κοινότητας. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και αυτοί που δεν συμμετέχουν καθώς το χορευτικό έθιμο «Γιέμ» δεν τους κεντρίζει το ενδιαφέρον είτε ως δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου, είτε ως πρακτική αυτή καθαυτή. Και στις δύο περιπτώσεις, τη συμμετοχή ή μη των νέων στο συγκεκριμένο χορευτικό έθιμο, το οικογενειακό περιβάλλον διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Παρόλα αυτά, κοινή συνισταμένη όλων αποτελεί η άποψη ότι το χορευτικό έθιμο «Γιέμ» αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ετήσιου εθιμικού κύκλου στο Σοφικό Κορινθίας, ενώ, παράλληλα, υπάρχει καθολική αναγνώριση στο γεγονός ότι όλοι θα πρέπει να συμμετέχουν για τη συνέχεια ύπαρξής του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ελληνικός παραδοσιακός χορός, ποδόσφαιρο, εθνογραφική μέθοδος, «πυκνή περιγραφή», «συμμετοχικός» χορός, «συμμετοχικό χορευτικό γεγονός»

Εισαγωγή

Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο της «δεύτερης» ύπαρξής του (βλ. ενδεικτικά Κουτσούμπα, 2010α) αποτελεί μία δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου (βλ. ενδεικτικά Koutsouba, 1997; Κουτσούμπα, 2003, 2010α, 2010β), η οποία ανα-διαμορφώνει τη σχέση δρώντων υποκειμένων της εκάστοτε κοινότητας (Δήμας, 2010; Τυροβολά, 2003α, 2003β). Πολλές φορές η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να δημιουργήσει νέες «παραδόσεις» (Παγκοζίδης, 2023) ή να διατηρήσει ζωντανές τις ήδη υπάρχουσες (Τυροβολά, 2013). Μια τέτοια περίπτωση συνιστά και το χορευτικό έθιμο «Γιέμ» στο Σοφικό Κορινθίας, που αποτελεί κύριο πολιτισμικό στοιχείο και σήμα κατατεθέν για τη συγκεκριμένη κοινότητα (Κλέττας, 2023).

Η συμμετοχή σε αυτό είναι πάνδημη και το ενδιαφέρον γύρω από αυτό δεν έγκειται μόνο εντός της κοινότητας, αλλά και πανελλήνια λόγω της πληθώρας κόσμου που επισκέπτεται το χωριό το τριήμερο διεξαγωγής του, από την Κυριακή έως την Τρίτη του Πάσχα (Κλεμπετσάνη, 2017; Μπόσγας, 2021). Οι απαρχές του δεν είναι απόλυτα ορισμένες χρονολογικά, αλλά υπάρχει ένα στοιχείο που αποτελεί απόδειξη ύπαρξης του «Γιέμ» εδώ και πολλά χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, στην Αγία Παρασκευή υπάρχει μία απεικόνιση του χορού των νεανίδων κατά τον 17^ο αιώνα π.Χ. (Κώνστας, 2010). Μάλιστα, η συμμετοχή ήταν ανέκαθεν καθολική στο έθιμο ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας και καταγωγής (Κλέττας, 2023).

Από την άλλη πλευρά, οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο σε κάθε κοινωνία. Ο χρόνος αποτελεί δημιούργημα του ανθρώπου στην προσπάθειά του να συντονίσει τις δραστηριότητές του και να εστιάσει στη δημιουργία νέων σχέσεων μέσα από την επικοινωνία, τη συνύπαρξη και τη συνεργασία (Βουϊδάσκη, 2000; Κασπαρίδου, 2015). Ο ελεύθερος χρόνος είναι άθροισμα πολλών παραγόντων και είναι ιδιωτική υπόθεση του κάθε ατόμου, αφού η δραστηριοποίησή του, σε αυτό το διάστημα, εξαρτάται τόσο από την προσωπικότητα, όσο και από την κοινωνική του θέση (Βουϊδάσκη, 2000). Η έννοια του ελεύθερου χρόνου «έχει οριστεί ποσοτικά, σε σχέση με τον εργασιακό χρόνο, ως εκείνο το ελεύθερο χρονικό διάστημα που απομένει στο άτομο, αφού έχει ικανοποιήσει όλες τις βασικές ανάγκες και κοινωνικές του υποχρεώσεις» (Κασπαρίδου, 2015:14).

Σύμφωνα με την έρευνα της Κασπαρίδου (2015), σημαντικό κομμάτι του ελεύθερου χρόνου κατέχει η παρακολούθηση τηλεόρασης, ενώ ακολουθούν η ενασχόληση με τον αθλητισμό και τον χορό, το παιχνίδι, τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, την ανάγνωση εξωσχολικών εντύπων, τη ζωγραφική και, τέλος, τη μουσική. Ακόμα, η πλειοψηφία των νέων ηλικίας 15-19 έναντι εκείνων ηλικίας 20-24 ετών συμμετέχουν σε κάποιο αθλητικό σωματείο με τα αγόρια να υπερτερούν των κοριτσιών. Μάλιστα, η ίδια ερευνήτρια σημειώνει ότι το πιο δημοφιλές άθλημα είναι το ποδόσφαιρο με τα ποσοστά συμμετοχής των αγοριών να μειώνονται όσο αυξάνεται η αστικότητα της περιοχής στην οποία κατοικούν. Τη δημοφιλή του ποδοσφαίρου επιβεβαιώνουν και άλλες έρευνες (Τσιγγίδου, 2013; Τσατράλης, 2016; Κυρατζής, 2018), οι οποίες αναδεικνύουν και τη σημαντικότητά του στους νέους άνδρες.

Ακόμα, η έρευνα του Θωΐδη (2000) κατέδειξε ότι τα κορίτσια προτιμούν τους πολιτιστικούς συλλόγους, ενώ τα αγόρια τους αθλητικούς. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι τα αγόρια προτιμούν την άθληση και ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, ενώ τα κορίτσια αφιερώνουν τον χρόνο τους σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα το θέατρο και η ζωγραφική. Ίδια άποψη έχει και η Wheeler (2014) που αναδεικνύει ως προτίμηση των αγοριών την ενασχόληση με τον αθλητισμό, και ιδιαίτερα με το ποδόσφαιρο, ενώ αυτή των κοριτσιών τη σχετίζει με διάφορες καλλιτεχνικές δραστηριότητες και κυρίως με τον χορό (Κάγκα, 2021). Μάλιστα, η δημοφιλή του ποδοσφαίρου είναι τόσο μεγάλη σε σημείο που να υποστηρίζεται ότι συνιστά και αυτό μια μορφή τέχνης. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Eric Hobsbawm (2010:256), ο οποίος, μεταξύ άλλων, επισημαίνει ότι: «όποιος έχει δει την εθνική ομάδα ποδοσφαίρου της Βραζιλίας στις ένδοξες μέρες της θα μπορούσε άραγε να αρνηθεί ότι πρόκειται περί τέχνης;».

Έτσι, λοιπόν, και στο Σοφικό Κορινθίας οι μοναδικές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου είναι το ποδόσφαιρο στον Αθλητικό Ποδοσφαιρικό Όμιλο «Πανσολυγειακός» και ο ελληνικός παραδοσιακός χορός στον Πολιτιστικό Σύλλογο Σολυγείας. Αναφορικά με το ποδόσφαιρο - αντλώντας και από την βιωματική γνώση ενός από τους συγγραφείς που έχει γεννηθεί, ζήσει και έχει ακόμα στενές επαφές με την κοινότητα, αυτό αποτελεί τη δραστηριότητα με τη μεγαλύτερη αρέσκεια από την πλευρά των νέων αρρένων. Σημαντικός παράγοντας σε αυτό συνιστά και η απουσία άλλων δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου στην κοινότητα. Η ύπαρξή του οφείλεται τόσο σε επίπεδο ακαδημιών, όσο και σε επίπεδο ανδρικής ομάδας, στον Αθλητικό Ποδοσφαιρικό Όμιλο «Πανσολυγειακός» που εδρεύει στο Σοφικό Κορινθίας από το 1961.

Όσον αφορά τον ελληνικό παραδοσιακό χορό, αυτός αποτελεί μια σημαντική δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου στο Σοφικό, καθώς παρέχεται στους κατοίκους της κοινότητας εδώ και τρεις δεκαετίες πλέον στο πλαίσιο του Πολιτιστικού Συλλόγου Σολυγείας και ο οποίος - επιβεβαιώνοντας τα ευρήματα ερευνών- βρίσκει απήχηση κυρίως στον γυναικείο πληθυσμό της κοινότητας. Όμως, παρόλη τη σημαντικότητα των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου στη ζωή των νέων και των δύο φύλων στην κοινότητα του Σοφικού, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας ανέδειξε ότι μέχρι σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί έρευνα που να τις τοποθετεί στο προσκήνιο. Το ερευνητικό αυτό κενό έρχεται να καλύψει η παρούσα εργασία η οποία μελετάει, μεταξύ άλλων, και τις δύο συγκεκριμένες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στη συγκεκριμένη κοινότητα.

Επιπρόσθετα και όσον αφορά στο Σοφικό Κορινθίας, σε αυτό πραγματοποιείται ένα από τα χαρακτηριστικά χορευτικά έθιμα του Πάσχα στην Ελλάδα, το «Γιέμ», που συνιστά και το σημαντικότερο χορευτικό έθιμο της κοινότητας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το συγκεκριμένο έθιμο κατέχει εξέχουσα θέση στον ετήσιο εθιμικό κύκλο της κοινότητας, έχοντας πάνδημο χαρακτήρα. Μολονότι η σημαντικότητα του συγκεκριμένου εθίμου για την κοινότητα είναι αυταπόδεικτη, λίγες είναι οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί για αυτό. Δύο από αυτές σχετίζονται με την ιστορία και τη λαογραφία του χωριού και του εθίμου (Μπόσας, 2021; Νιάρρου 2021), ενώ σε μια περίπτωση (Κλεμπετσάνη, 2017) αποτυπώνεται η σημειογραφική καταγραφή με το σύστημα Labanotation του χορού που επιτελείται στο πλαίσιο του χορευτικού εθίμου του «Γιέμ».

Συνοπτικά, από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε έλλειψη σε ερευνητικά δεδομένα που σχετίζονται με το χορευτικό έθιμο του «Γιέμ» καθαυτό αλλά και τη συμμετοχή των νέων σε αυτό καθώς και με τη συμμετοχή στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου (ποδόσφαιρο και ελληνικός παραδοσιακός χορός) στο Σοφικό Κορινθίας. Μοναδική εξαίρεση συνιστούν η πτυχιακή εργασία στη ΣΕΦΑΑ ΕΚΠΑ του Κλέττα (2023) και η εργασία των Κλέττα, Φούντζουλα, Καρφή και Κουτσούμπα (2023), οι οποίες διερευνούν τη συμμετοχή των νέων στο συγκεκριμένο έθιμο.

Με βάση τα παραπάνω, σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη των απόψεων, των στάσεων και της συμμετοχής των νέων αρρένων ποδοσφαιριστών του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός» στο τοπικό χορευτικό έθιμο του «Γιέμ», που πραγματοποιείται στο Σοφικό Κορινθίας κάθε χρόνο από την Κυριακή έως και την Τρίτη του Πάσχα.

Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μία εθνογραφική μελέτη (Thomas & Nelson, 2003) που ακολουθεί τρία στάδια: α) τη συλλογή, β) την ανάλυση και γ) την ερμηνεία των δεδομένων. Αναλυτικότερα, η συλλογή των δεδομένων βασίστηκε στη χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών (Δημόπουλος & Τυροβολά, 2008; Νιώρα κ.ά., 2011; Thomas & Nelson, 2003; Φιλιππίδου, 2011, 2018; Φούντζουλας, 2016). Οι πρωτογενείς πηγές αφορούν στα δεδομένα που συλλέχτηκαν από την επιτόπια έρευνα μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης καθώς και με το εργαλείο της συνέντευξης (Γκέφου-Μαδιανού, 2010; Thomas & Nelson, 2003). Από την άλλη πλευρά, οι δευτερογενείς πηγές αφορούν στην ανάλυση, αξιολόγηση και ενσωμάτωση της σχετικής με το

θέμα δημοσιευμένης βιβλιογραφίας (Thomas & Nelson, 2003). Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω της «πυκνής περιγραφής» όπου κατά τον Geertz (2003) αποτελεί ένα είδος γραφής της εθνογραφικής ανάλυσης που περιλαμβάνει την περιγραφή και την ερμηνεία των εθνογραφικών δεδομένων. Τέλος, η ερμηνεία των δεδομένων στηρίχθηκε στις έννοιες του «συμμετοχικού» χορού (Nahachewsky, 1995) και του «συμμετοχικού χορευτικού γεγονότος» (Koutsouba, 1997).

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη τον Ιούνιο του 2022 στο Σοφικό Κορινθίας και συμμετείχαν 18 πληροφορητές, νέοι, ηλικίας από 14 έως 33 ετών, μόνιμοι κάτοικοι του Σοφικού Κορινθίας. Πραγματοποιήθηκαν ατομικές και ομαδικές συνεντεύξεις με άξονες τη συμμετοχή των συνεντευξιαζόμενων στο χορευτικό έθιμο «Γιέμ». Η επιλογή των πληροφορητών ήταν στοχευμένη, καθώς οι προφορικές μαρτυρίες προέρχονται από ανθρώπους που έχουν άμεση σχέση με την συγκεκριμένη κοινότητα. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα αφορούσε στους ποδοσφαιριστές του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός» που αποτελούν την κύρια και μοναδική βάση δεδομένων για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τη συμμετοχή ή την μη συμμετοχή των νέων του Σοφικού στο τοπικό έθιμο του «Γιέμ».

Κλείνοντας, κρίνεται σημαντικό να τονιστεί η εμπλοκή του ερευνητή στο χορευτικό δρώμενο «Γιέμ» καθώς και στην ευρύτερη κοινότητα του Σοφικού Κορινθίας. Ειδικότερα, ένας εκ των συγγραφέων κατάγεται από τη συγκεκριμένη κοινότητα και μέχρι την ηλικία των 18 ετών ζούσε μόνιμα στο Σοφικό, πριν αποχωρήσει για τις σπουδές του στην Αθήνα, συμμετέχοντας σε γλέντια και άλλες εορταστικές εκδηλώσεις της κοινότητας. Παράλληλα, -και χωρίς διακοπή- είναι μέχρι και σήμερα εν ενεργεία αθλητής στον τοπικό Αθλητικό Ποδοσφαιρικό Όμιλο. Στην προκειμένη περίπτωση, ο τόπος της εθνογραφικής έρευνας ταυτίζεται με τον τόπο που ο ίδιος έχει βιώσει και παρατηρήσει την καθημερινότητα των κατοίκων, σχεδόν όλα τα χρόνια της ζωής του.

Με βάση τα παραπάνω και την ενεργή εμπλοκή του ερευνητή στα κοινωνικο-πολιτισμικά και αθλητικά δρώμενα της κοινότητας, κρίνεται σημαντικό στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας να υιοθετηθεί επιπρόσθετα ως αναλυτικό εργαλείο ο αναστοχασμός (Altrichter, Posch, & Somekh, 2001; Φούντζουλας, 2021), καθώς, σύμφωνα με την Γκέφου-Μαδιάνου (2010, οπ. ανάφ. στο Ντάκος, 2020:12), έθετε διαρκώς «...ερωτήματα σχετικά με το «γιατί» και το «πώς» τόσο επί της διαδικασίας της ανθρωπολογικής έρευνας όσο και επί του τελικού αποτελέσματός της, του εθνογραφικού κειμένου...», στο οποίο συνέβαλλαν και οι προσωπικές μνήμες και τα βιώματα.

Εθνογραφικά δεδομένα

Εθνογραφικά δεδομένα πλαισίου και τοπικού χορευτικού εθίμου του «Γιέμ»

Το Σοφικό Κορινθίας είναι ένα χωριό στα νοτιοανατολικά του Νομού Κορινθίας. Ως το 2010 ήταν η έδρα του Δήμου Σολυγείας και από την 1 Ιανουαρίου 2011 ανήκει διοικητικά στο Δήμο Κορινθίων. Το Σοφικό ανοικοδομήθηκε, στη σημερινή του θέση, κατά τη διάρκεια του 14ου αιώνα. Όμως, μαρτυρίες ζωής στην περιοχή υπάρχουν ήδη από την κλασική εποχή, οπότε, χτίστηκε ο οικισμός «Πηγή», πλάι σε έναν αρχαίο λατρευτικό ναό. Το υψόμετρό του είναι 430 μέτρα, ενώ το ψηλότερο σημείο του χωριού, η κορυφή του βουνού Τσάλικα, είναι στα 780 μέτρα (Κώνστας, 2006). Η Σολύγεια ήταν χτισμένη πάνω στον Σολύγειο λόφο, η στρατηγική σημασία του οποίου ήταν μεγάλη κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Για την ιστορία αξίζει να αναφερθεί και το γεγονός πως ο Σολύγειος λόφος, πολλά χρόνια νωρίτερα, είχε χρησιμοποιηθεί ως ορμητήριο και από τους Δωριείς, κατά τη δεύτερη Κάθοδό τους, για να καταλάβουν τους Κορίνθιους Αιολείς. Η σημερινή ονομασία της κοινότητας, δηλαδή Σοφικό, είναι άγνωστο από που και πότε πρωτακούστηκε. Όμως, ντόπιοι ερευνητές αναφέρουν πως προήλθε από κάποια τούρκικη λέξη π.χ. Σοφίκιο ή από κάποιο άγνωστο πρόσωπο το οποίο θεωρήθηκε σοφό (Βενετσάνος & Σπηλιώτης, 2000). Η πιο σημαντική στιγμή για το Σοφικό ήταν, κατά την Επανάσταση του 1821, η ανάδειξή του σε πρωτεύουσα της Επαναστατικής Κυβέρνησης. Η πιο σημαντική μορφή για το χωριό ήταν ο εκ Σοφικού καταγόμενος Πλωτάρχης Μίλτων Ιατρίδης, Κυβερνήτης του υποβρυχίου «Παπανικολής».

Αναφορικά με το «Γιέμ», το χορευτικό αυτό έθιμο διεξάγεται στο Σοφικό Κορινθίας την περίοδο του Πάσχα και τελείται χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων, με τους χορευτές να τραγουδούν αντιφωνικά (Κλεμπετσάνη, 2017). Τα τραγούδια αναφέρονται στην ξενιτιά, τον έρωτα, την ιδιωτική ζωή, τους ηρωικούς αγώνες και στη ζωή των κλεφτών (Βενετσάνος & Σπηλιώτης, 2000). Τα περισσότερα τραγούδια αποτελούν δημιούργημα ανώνυμων «συνθετών» του χωριού, όμως, υπάρχουν και τραγούδια που δεν απαντώνται αποκλειστικά στο Σοφικό, αλλά βρίσκονται -με κάποιες παραλλαγές- και σε άλλες περιοχές ή συλλογές δημοτικών τραγουδιών (Βενετσάνος & Σπηλιώτης, 2000). Κάθε στίχος επαναλαμβάνεται δύο φορές, την πρώτη φορά από τους πρώτους που σέρνουν τον χορό -ανεξαρτήτως φύλου- και είναι κυρίως μεσήλικες και άνθρωποι της «τρίτης» ηλικίας, μιας και γνωρίζουν τους στίχους, ενώ τη δεύτερη από τον υπόλοιπο κύκλο. Σήμερα, η επανάληψη κάθε στίχου γίνεται τέσσερις φορές με σκοπό τη -μάλλον- καλύτερη δυνατή εκμάθηση αυτών και μύηση από πλευράς νέων ανθρώπων στο έθιμο, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση και συνέχιση αυτού.

Οι απαρχές του χορευτικού αυτού εθίμου δεν εντοπίζονται χρονολογικά, όμως μία αγιογραφία στο εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής μαρτυρά την ύπαρξή του τουλάχιστον από τον 17ο αιώνα μέχρι και σήμερα. Ο χώρος διεξαγωγής σήμερα είναι ο προαύλιος χώρος του ιερού ναού της Ευαγγελίστριας. Η συμμετοχή σε αυτό σήμερα είναι μικτή και για κάθε ηλικία (Εικόνα 1). Παλαιότερα, όπως αναφέρουν οι ντόπιοι τη δεκαετία του '60, προηγούνταν ο ανδρικός κύκλος (Εικόνα 2) και ακολουθούσε αυτός των γυναικών - κάτι το οποίο ισχύει μέχρι και σήμερα χωρίς να αποκλείεται όμως να συναντάται ανάμεσα σε άντρες κάποια γυναίκα ή το αντίστοιχο και συνήθως από την μέση του κύκλου και προς το τέλος - είχε διάρκεια μια εβδομάδα (Βενετσάνος & Σπηλιώτης, 2000) και αποτελούσε και ένα μέσο σύζευξης των δύο φύλων με σκοπό τον γάμο (Μπόσγας, 2021).

Εικόνα 1. «Γιέμ» το 2017 από τους κατοίκους του χωριού στον εξωτερικό χώρο του ιερού ναού της Ευαγγελίστριας (Πηγή: Κυριάκος Κλέττας, 2017)

Εικόνα 2. «Γιέμ» το 1976 από τους κάτοικους του χωριού στην πλατεία «Κότριζα» (Πηγή: Αρχείο Κυριάκου Ι. Σκλία)

Οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στο Σοφικό Κορινθίας

Στο Σοφικό Κορινθίας οι μοναδικές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου είναι το ποδόσφαιρο στον Αθλητικό Ποδοσφαιρικό Όμιλο «Πανσολυγειακός» και ο ελληνικός παραδοσιακός χορός στον Πολιτιστικό Σύλλογο Σολυγείας (Κλέττας, υπό δημοσίευση).

Αναφορικά με το ποδόσφαιρο, αυτό αποτελεί μία δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου, η οποία έχει μεγάλη απήχηση σε νέους στο Σοφικό Κορινθίας (Κλέττας, 2023). Σε ό,τι αφορά στις

μικρότερες ηλικίες παρέχεται στο πλαίσιο της λειτουργίας ακαδημιών από τον Αθλητικό Ποδοσφαιρικό Όμιλο «Πανσολυγειακός». Σχετικά με τα νεότερα παιδιά και πιο συγκεκριμένα αυτά που έχουν συμπληρώσει το 14ο έτος της ηλικίας και τους ενήλικες, υπάρχει το ανδρικό τμήμα. Ο Αθλητικός Ποδοσφαιρικός Όμιλος «Πανσολυγειακός» ιδρύθηκε το 1961 (Καταστατικό Α.Π.Ο. «Πανσολυγειακός», 2000) και αποτελεί τον μοναδικό αθλητικό σύλλογο της κοινότητας. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αποτελεί την κύρια επιλογή των νέων ανδρών της κοινότητας αφενός λόγω της δημοφιλίας του αθλήματος και αφετέρου της μη ύπαρξης άλλης αγωνιστικού επιπέδου δραστηριότητας. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι, με εξαίρεση τη διετία 2010-2012 που δημιουργήθηκε τμήμα αποκλειστικά για το γυναικείο φύλο, στη δραστηριότητα του ποδοσφαίρου ακόμα και μέσα στο πλαίσιο της λειτουργίας των ακαδημιών δεν υπήρχε κάποια συμμετέχουσα.

Όπως αναφέρεται και παρακάτω (βλ. Παράρτημα), οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα αυτή είναι 19 ποδοσφαιριστές του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός», συμπεριλαμβανομένου και ενός εκ των συγγραφέων της συγκεκριμένης εργασίας. Η επιλογή δεν είναι τυχαία καθώς έγινε λαμβάνοντας υπόψη την καταγωγή και την άμεση σχέση όλων με το χωριό. Πιο συγκεκριμένα, όλοι είναι μεγαλωμένοι στο Σοφικό Κορινθίας και μέχρι σήμερα οι περισσότεροι παραμένουν κάτοικοι του χωριού. Ελάχιστοι έχουν φύγει από αυτό λόγω υποχρεώσεων, όμως διατηρούν αν όχι καθημερινή, αλλά σίγουρα εβδομαδιαία επαφή με τον τόπο τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι 2 από τους 19 ποδοσφαιριστές κατάγονται από την Αλβανία, όμως και αυτοί είναι γεννημένοι στο χωριό, κατοικούν μόνιμα εκεί μέχρι και σήμερα και είναι πλήρως ενσωματωμένοι στις κοινωνικο-πολιτισμικές και αθλητικές πρακτικές του Σοφικού. Κοινή συνισταμένη σε όλους αποτελεί το γεγονός ότι όλοι έχουν βιώσει ή συνεχίζουν να βιώνουν την καθημερινότητα του χωριού και ότι σχετίζεται με αυτό, όπως για παράδειγμα το τοπικό χορευτικό έθιμο του «Γιέμ». Με άλλα λόγια, διατηρούν άμεση και στενή σχέση με το χωριό και όλες τις κοινωνικές πρακτικές του από την παιδική τους ηλικία.

Από την άλλη πλευρά, ο ελληνικός παραδοσιακός χορός ως δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου παρέχεται από τον «Πολιτιστικό Σύλλογο Σολυγείας» εδώ και τρεις σχεδόν δεκαετίες. Το έργο του είναι σημαντικό για το χωριό και τους κατοίκους, ενώ παράλληλα έχει μεγάλη απήχηση σε αυτούς, αφού προσφέρει μια δραστηριότητα που ψυχαγωγεί, ενώνει, τονώνει, γυμνάζει και κοινωνικοποιεί τους συμμετέχοντες σε αυτήν. Επιπλέον, η δράση του είναι ιδιαίτερα έντονη καθώς συμμετέχει σε διάφορα φεστιβάλ τόσο εντός, όσο και εκτός νομού, ενώ παράλληλα διοργανώνει ποικίλες μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις μέσα στον ετήσιο κύκλο. Ειδικότερα, ο σύλλογος διοργανώνει κάθε χρόνο το έθιμο της «Καθαράς Δευτέρας» με τον βλάχικο γάμο και μία ετήσια μουσικοχορευτική παράσταση στο Ανοιχτό Θέατρο Σολυγείας «Αθανάσιος Τούσουλης». Τα τμήματα χορού που περιλαμβάνει είναι για κάθε ηλικία, φύλο αλλά και χορευτικό επίπεδο, ενώ σε αυτόν μαθαίνουν χορό αρκετά άτομα από το χωριό, αλλά και από άλλες γειτονικές τοπικές κοινότητες. Τέλος, το ρεπερτόριο των χορών που διδάσκεται είναι ιδιαίτερα ευρύ και δεν αναφέρεται μόνο στην τοπική χορευτική παράδοση, αλλά σε χορούς και τραγούδια από όλη την Ελλάδα.

Εθνογραφικά δεδομένα που σχετίζονται με τον χορό

Από τον εντόπιο λόγο αποδείχθηκε ότι οι νέοι -στο μεγαλύτερο μέρος τους-συμμετέχουν ενεργά στο έθιμο του «Γιέμ» αφού 12 στους 19 ποδοσφαιριστές (63,15%) το θεωρούν σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο για το χωριό. Μάλιστα, διαπιστώνεται ότι σημαντικό ρόλο στην αντίληψη αυτή αλλά και στη συμμετοχή των νέων στο έθιμο διαδραμάτισε το οικογενειακό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, ο Δήμος Ρωτίδης τόνισε ότι: «εγώ πιστεύω ότι Σοφικό χωρίς 'Γιέμ' δεν γίνεται,

δηλαδή δεν υπάρχει. Το 'Γιέμ' είναι το Σοφικό», ενώ ο Στέργιος Ρωτίδης συμπλήρωσε ότι: «είναι το σήμα κατατεθέν, το DNA του Σοφικού». Ο Γιάννης Καρβούνης προσέθεσε: «Ναι, το θεωρώ πολύ, πολύ σημαντικό στοιχείο [...] κάθε τόπος να τηρεί τα έθιμά του, γιατί αυτό διαμορφώνει και την ταυτότητά μας σαν Έλληνες και τα θεωρώ πολύ σημαντικά αυτά». Μία ακόμη άποψη που ενισχύει το πόσο σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο είναι για το Σοφικό Κορινθίας το «Γιέμ» ανήκει στον Δημήτρη Μπάκουλη, ο οποίος υποστήριξε: «Εννοείται πως πρόκειται για ένα έθιμο το οποίο έχει μείνει αναλλοίωτο σε στο χρόνο, καθώς έχει ξεκινήσει από πάρα πολλά χρόνια πριν και συνεχίζουμε και το τιμούμε κάθε Πάσχα με ιδιαίτερο και ευχάριστο τρόπο».

Σημαντική είναι και η γνώμη του Γιάννη Τούσουλη, με βάση την οποία: «Στο «Γιέμ», επειδή γίνεται κάθε χρόνο στο χωριό μας και πηγαίνει από γενιά σε γενιά, θέλοντας και μη να το πούμε έτσι, θα πάμε σίγουρα όσο μπορεί ο καθένας [...] με όσο χορό μπορεί να αντέξει ή να το κατέχει, και θα μπορούμε σε αυτό, γιατί είναι ένα έθιμο δυνατό για το χωριό, είναι μια διαφήμιση για το Σοφικό [...] ακολουθώντας τα βήματα του πατέρα μου, θα πάω και εγώ να χορέψω μαζί του. Και έτσι αυτό είναι κάτι που γίνεται τουλάχιστον 50 χρόνια, μπορεί και παραπάνω για την ακρίβεια, και είναι καλό να συνεχίζεται».

Χαρακτηριστική επίσης είναι η μαρτυρία του Γιάννη Πέτρου, ο οποίος υπογράμμισε ότι: «έβλεπα και τους δικούς μου και με βάλανε και εμένα σε αυτό το τρυπάκι να είμαι και εγώ στο έθιμο αυτό». Ένα ακόμη παράδειγμα αποτελεί η τοποθέτηση του Β.Κ. όπου: «Η αλήθεια είναι ότι από τον πατέρα μου.. τον έβλεπα από μικρό παιδί να πηγαίνει κάθε Κυριακή, Δευτέρα και Τρίτη του Πάσχα να τραγουδάει και το απέκτησα και εγώ αυτό το κόλλημα», αλλά και η γνώμη του Τάσου Καρβούνη, που δήλωσε: «Κάθε χρόνο που θυμάμαι, από μικρός τον εαυτό μου συμμετείχαν και οι δικοί μου, και μας περάσαν σαν οικογένεια, ότι πρέπει να συμμετέχουμε και εμείς». Μια ακόμη τοποθέτηση που ενισχύει τον ρόλο της οικογένειας ως προς τη συμμετοχή στο έθιμο αυτό ανήκει στον Μ.Κ., όπου: «Από μικροί που ήμασταν... μόλις την Κυριακή του Πάσχα, πάντα, μόλις τελειώναμε με τα αρνιά και αυτά, μαζευόμασταν όπως όλο το χωριό πέρα, στην εκκλησία για να χορέψουμε το «Γιέμ» [...] μας μιλάγανε από μικρότεροι, έχουν βγει βιβλία για αυτό, τα έχουμε διαβάσει, μας τα έχουν δώσει [...] μέσα από την οικογένεια».

Βέβαια, παρατηρήθηκε σε μεμονωμένες περιπτώσεις ότι η έλλειψη ελεύθερου χρόνου των νέων επηρέασε τη συμμετοχή τους στο «Γιέμ». Έτσι στην περίπτωση του Σωτήρη Τσίγκου, ο ίδιος ανέφερε ότι: «πλέον λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων δεν το παρακολουθώ άμεσα. Αλλά όταν βρω την ευκαιρία [...] θα συμμετέχω και ενεργά στον κύκλο», αλλά και στην περίπτωση του Δ. Ρ. σύμφωνα με τον οποίο: «υπάρχει μια μικρή αποχή λόγω έλλειψης χρόνου, γιατί αυτό το έθιμο είναι και τις μέρες αυτές τις γιορτινές. Εγώ εργάζομαι συνήθως, αλλά όταν έμενα στο χωριό πιο παλαιότερα εννοείται και συμμετείχα και μου άρεσε πάρα πολύ αυτό το έθιμο». Ακόμα ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της έλλειψης ελεύθερου χρόνου αποτελεί ο ισχυρισμός του Στέργιου Ρωτίδη, ο οποίος τόνισε: «Περιορίστηκε ο ελεύθερος χρόνος, ναι, και παρόλο που θα ήθελα πολύ γιατί το βρίσκω πολύ σημαντικό για τον τόπο και για τον πολιτισμό του τόπου δεν προλαβαίνω».

Τέλος, ως ιδανική λύση για τη συνέχεια του εθίμου αποτελεί η όλο και πιο ενεργή συμμετοχή της νεολαίας στο έθιμο. Αυτό επιβεβαιώθηκε μεταξύ άλλων από τον Β. Κ. που επεσήμανε: «είναι σίγουρα μια ιδανική λύση η νεολαία να ακολουθεί τα.. τους προκάτοχούς τους, γιατί αν αυτό πάψει από τη νεολαία, τότε δεν θα υπάρχει συνέχεια αυτού του εθίμου», και τον Νίκο Κλέττα ο οποίος υποστήριξε: «Άμα δεν πάνε τα νεαρά παιδιά του τόπου μας, δεν θα συνεχιστεί και το έθιμο για τα επόμενα χρόνια, γιατί... όπως καταλαβαίνεις, άμα δεν υπάρχει νέο αίμα, δεν θα υπάρξει και συνέχεια στο έθιμο». Ακόμα, η άποψη αυτή ενισχύεται και από τη γνώμη του Γιάννη Πέτρου, όπου: «Καλό είναι να συμμετέχουν τα παιδιά. Εντάξει, θα κρατάνε τις βάσεις οι παλιοί, αλλά αυτό πρέπει να συνεχιστεί με τη βοήθεια των νέων ανθρώπων», αλλά και από τον Δημήτρη Μπάκουλη, ο οποίος εξήγησε: «Εννοείται, όλοι όσοι είναι σε μικρές ηλικίες, θα πρέπει να συμμετάσχουν στο «Γιέμ» για να κρατηθεί αναλλοίωτο αυτό το έθιμο και να το έχουμε ας πούμε για πάρα πολλά χρόνια ακόμα».

Ακόμα πιο χαρακτηριστικά όμως είναι τα παραδείγματα από τις απόψεις κάποιων πληροφορητών που δε συμμετέχουν και πιο συγκεκριμένα από τον Μ. Τ: «Οι παλαιότεροι του χωριού [...] θα πρέπει να το μάθουν και στα μικρά παιδιά πλέον, που ήδη τα τελευταία χρόνια έχουν μπει πολλά μικρά παιδιά στο έθιμο, είναι καλό και πρέπει να διδάσκεται αυτό και να μείνει στο χωριό», αλλά και τους Τ.Τ. και Σωτήρη Τσίγκου που δήλωσαν: «Θέλω να πω στα νέα παιδιά... πρέπει να χορεύουν το «Γιέμ», για να μείνει για άλλα πολλά χρόνια και να συνεχίσει να υπάρχει το έθιμο του χωριού και να μην αλλοιωθεί» και «Σίγουρα τα νέα παιδιά θα αποτελέσουν σημαντική λύση για τη συνέχεια του εθίμου διότι οι παλιοί [...] σιγά σιγά φεύγουν από τη ζωή, θέλοντας και μη, οπότε πρέπει κάποιος να βρεθεί να συνεχίσει το έργο τους αυτό που ήδη έχουν φτιάξει», αντίστοιχα.

Συζήτηση - Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα μελέτησε τη συμμετοχή των νέων αρρένων του Σοφικού Κορινθίας στο τοπικό χορευτικό έθιμο του «Γιέμ» και συγκεκριμένα των ποδοσφαιριστών του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός». Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στις δύο δραστηριότητες που παρέχονται στο Σοφικό Κορινθίας, τον ελληνικό παραδοσιακό χορό και το ποδόσφαιρο, που αποτελούν και πανελλαδικά δύο από τις κυριότερες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου για τους νέους (Κλέττας, 2023). Από τον εντόπιο λόγο διαφαίνεται ότι οι νέοι άρρενες ποδοσφαιριστές -στο μεγαλύτερο μέρος τους- συμμετέχουν ενεργά στο χορευτικό έθιμο του «Γιέμ», διότι το θεωρούν σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο για την κοινότητα. Παράλληλα, τους προξενεί έντονα συναισθήματα, καθώς η σχέση του καθενός με το χωριό είναι ιδιαίτερα στενή, ενώ Σοφικό και «Γιέμ» εκλαμβάνονται ως ένα και το αυτό.

Ακόμα, μέσα από τη συμμετοχή τους επιβεβαιώνουν και αναδιαμορφώνουν τη σχέση τους όχι μόνο εντός του χορευτικού γεγονότος, αλλά και ως προς την ίδια την κοινότητα. Πολύ σημαντικό ρόλο σε αυτή τη στάση τους διαδραμάτισε σε κάθε περίπτωση η σχέση της οικογένειας του καθενός με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό εν γένει αλλά και το έθιμο του «Γιέμ» συγκεκριμένα. Ειδικότερα, η συμμετοχή των νέων ποδοσφαιριστών ενισχύθηκε στις περιπτώσεις όπου υπήρχαν χορευτικά ερεθίσματα από την παιδική τους ηλικία, αλλά και με βάση την εμπλοκή τους με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό και την διδασκαλία του γνωστικού αυτού αντικειμένου στον τοπικό πολιτιστικό σύλλογο του Σοφικού Κορινθίας. Ακόμα, πολύ σημαντική διαπίστωση αποτελεί η αναγκαιότητα για συνέχεια του εθίμου από τους νέους της κοινότητας. Μάλιστα, αποτελεί κοινή άποψη των περισσότερων πληροφορητών ότι η νεολαία του χωριού θα πρέπει να έχει ενεργή συμμετοχή ώστε το έθιμο να μην χαθεί. Επιπλέον, μέσα από τις συνεντεύξεις αναδείχθηκε η επικρατούσα άποψη ότι οι νέοι θα πρέπει να σταθούν αντάξιοι των προσδοκιών μελλοντικά, πάντα όμως στηριζόμενοι στις εμπειρίες και τις γνώσεις των παλαιότερων. Έτσι, με τη σειρά τους θα πρέπει να αποδειχθούν ικανοί ώστε να μεταλαμπαδεύσουν και αυτοί στις επόμενες γενιές τις αξίες, τα ήθη και τα έθιμα του χωριού, μεταξύ των οποίων είναι και το «Γιέμ».

Βέβαια, παρατηρήθηκε σε μεμονωμένες περιπτώσεις ότι η έλλειψη ελεύθερου χρόνου επηρέασε τους ποδοσφαιριστές που έχουν σχέση με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό και το «Γιέμ». Αποτέλεσμα των προαναφερθέντων είναι είτε ο «εξαναγκασμός» κάποιων εκ των πληροφορητών να σταματήσουν να είναι μέλη στον «Πολιτιστικό Σύλλογο Σολυγείας», είτε να μην καταφέρνουν να συμμετάσχουν στον κύκλο του χορού το τριήμερο διεξαγωγής του «Γιέμ», είτε και τα δύο. Οι περισσότεροι όμως από όσους συμμετέχουν, κάθε χρόνο προσπαθούν και εν τέλει δίνουν «βροντερό» παρόν στον κύκλο με τη φωνή και τον χορό τους. Επιπρόσθετα, σχετικά με τους πληροφορητές που συμμετέχουν στο έθιμο του «Γιέμ», κανείς τους ανεξαιρέτως δεν μπορεί να φανταστεί τον εαυτό του μακριά από το έθιμο ή το γεγονός το ίδιο το έθιμο να πάψει

μακροπρόθεσμα να τελείται. Καθοριστικό ρόλο σε αυτό διαδραμάτισε η ιδιαίτερη σχέση τους τόσο με το έθιμο αυτό καθαυτό, όσο και με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό και γενικότερα το συναισθηματικό «δέσιμό» τους με το ίδιο το χωριό.

Όμως, υπάρχει και η αντίθετη πλευρά όπου ορισμένοι από τους νέους άρρενες ποδοσφαιριστές, ανεξάρτητα από το εάν είχαν ή έχουν σχέση με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό, δεν συμμετέχουν στο έθιμο του «Γιέμ». Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν βρίσκουν κάτι σε αυτό που να τους κεντρίζει το ενδιαφέρον ή δεν τους ελκύει ο χορός γενικά ως δραστηριότητα, αν και έχουν ιδιαίτερη σχέση με το χωριό. Αυτό συμβαίνει ακόμα και σε περιπτώσεις που υπήρχαν από πλευράς οικογένειας τα ερεθίσματα για συμμετοχή. Και αυτό, αφού μεγαλώνοντας και κάνοντας πιο προσωπική την επιλογή για συμμετοχή ή μη στο «Γιέμ», επέλεξαν το δεύτερο για τους λόγους που προαναφέρθηκαν. Βέβαια, παρόλο που απέχουν από το έθιμο θεωρούν την ύπαρξή του ευεργετική και ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία του χωριού. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το τριήμερο διεξαγωγής του συγκεντρώνεται πλήθος κόσμου να απολαύσει την μοναδικότητα του εθίμου αυτού και να συμμετάσχει μάλιστα στο «Γιέμ». Επιπλέον, τόσο για όλους όσους συμμετέχουν, όσο και για τους μη συμμετέχοντες ο ελληνικός παραδοσιακός χορός με το έθιμο του «Γιέμ» και τη συμμετοχή σε αυτό δεν θεωρούνται αλληλένδετα. Κατά ορισμένους, βέβαια, θεωρείται πως η ενδεχόμενη σχέση κάποιου με τον γνωστικό αντικείμενο του ελληνικού παραδοσιακού χορού αποτελεί μια βάση για την μετέπειτα συμμετοχή στο «Γιέμ».

Εν κατακλείδι, τόσο ο ελληνικός παραδοσιακός χορός, όσο και το ποδόσφαιρο αποτελούν δύο από τις κύριες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στην χώρα μας, που συναντώνται και στο Σοφικό Κορινθίας. Πολλές φορές η έλλειψη ελεύθερου χρόνου απομακρύνει τους νέους από κάθε είδους δραστηριότητα. Στο έθιμο του «Γιέμ» η συμμετοχή των νέων κρίνεται -κι από τους ίδιους τους συνεντευξιαζόμενους- ως ικανοποιητική. Η αποχή από αυτό είναι έντονη μεταξύ των ηλικιών 14- 20 ετών (5/7 δεν συμμετέχουν στο έθιμο αυτό) λόγω και της προηγμένης αύξησης της τεχνολογίας σε πολύ μικρές ηλικίες, σε σχέση με το παρελθόν. Παρ' όλα αυτά, 12/19 ποδοσφαιριστές (63,15%) του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός» συμμετέχουν ενεργά στο «Γιέμ» και πιστεύουν ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική και επιτακτική η συμμετοχή όλο και περισσότερων νέων. Αυτό οφείλεται και στην οικογένεια του καθενός όπου στις περισσότερες περιπτώσεις μύησε τους πληροφορητές από πολύ μικρή ηλικία στο τοπικό χορευτικό έθιμο του «Γιέμ».

Συμπερασματικά, όλοι οι νέοι άρρενες ποδοσφαιριστές του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «Πανσολυγειακός», ανεξάρτητα από το εάν συμμετέχουν ή όχι στο τοπικό χορευτικό έθιμο «Γιέμ» το θεωρούν σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο για την κοινότητα και την ευρύτερη περιοχή. Και αυτό διότι όπως διαπιστώθηκε από τις συνεντεύξεις του καθενός, το «Γιέμ» αποτελεί σήμα κατατεθέν του χωριού που με προσμονή περιμένει όλη η κοινότητα την περίοδο τέλεισής του. Τέλος, αναφορικά με τη συνέχιση και την διαιώνισή του, κάθε ποδοσφαιριστής ισχυρίστηκε πως η ιδανική και μοναδική λύση ενδεχομένως έγκειται στο γεγονός ότι οι νέοι πρέπει να είναι αυτοί που θα αναλάβουν τα ηνία από τους παλαιότερους ώστε αργότερα να παραδώσουν με τη σειρά τους τη σκυτάλη στις νεότερες γενιές.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B. (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους. Μια εισαγωγή στις μεθόδους έρευνας δράσης* (μτφ. Μ. Δεληγιάννης). Μεταίχμιο.
- Βενετσάνος, Ν., & Σπηλιώτης, Γ. (2000). Από το απόθεμα της λαϊκής παράδοσης του Σοφικού. Εκδόσεις Σπηλιώτη.
- Βουϊδάσκη, Κ. Β. (2000). Ο ελεύθερος χρόνος ως κοινωνικό-οικονομικό δικαίωμα και η σχέση του με την πρόκληση κοινωνικής βίας, *Κοινωνική Εργασία*, 59, 143-166.
- Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (2010). *Πολιτισμός και εθνογραφία. Από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική* (8^η έκδ.). Ελληνικά Γράμματα.
- Δήμας, Η. (2010). Κοινωνία και ελληνικός χορός. Στο Η. Δήμας, Β. Τυροβολά & Μ. Κουτσούμπα, *Ελληνικός Παραδοσιακός Χορός. Θεωρήσεις για το λόγο, τη γραφή και τη διδασκαλία του* (σελ. 17-42). Ιδίων.
- Δημόπουλος, Κ., & Τυροβολά, Β. (2008). Η φιλοσοφική έρευνα στη μελέτη του χορού. Η επίδραση των αρχαίων ελληνικών δυαρχικών φιλοσοφικών θεωριών στη μεταγενέστερη αντιμετώπιση και θεωρητική ανάπτυξη του χορού. Στο *Proceedings of 22nd World Congress on Dance Research*, Cd-rom, ISBN: 978-960-7204-23-3.
- Geertz, C. (2003). Thick Description: Toward an interpretive theory of culture. In C. Geertz (ed.), *The interpretation of cultures. Selected essays* (pp. 1-30). Basic Books. (Original work published 1973)
- Hobsbawm, E. (2010), *Η εποχή των άκρων. Ο σύντομος εικοστός αιώνας 1914-1991*. (12η έκδ.).
- Θωΐδης, Ι. (2000). *Σχολείο και ελεύθερος χρόνος: συμβολή στην προβληματική του ελεύθερου χρόνου στα πλαίσια της λειτουργίας των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης* (Κωδικός Δημοσίευσης 12015) [Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης]. Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.
- Κάγκα, Π. (2021). *Ο Ελεύθερος Χρόνος στην Πρώτη Παιδική και Προσχολική Ηλικία* (Κωδικός Δημοσίευσης 123456789/2412) [Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας]. Ιδρυματικό Καταθετήριο Επιστημονικών Εργασιών (IKEE) του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.
- Κασπαρίδου, Π. (2015). *Εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητών στον ελεύθερο χρόνο* (Κωδικός Δημοσίευσης 23960015) [Μεταπτυχιακή Διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης]. Ιδρυματικό Καταθετήριο Επιστημονικών Εργασιών (IKEE) του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.
- Καταστατικό ποδοσφαιρικού σωματείου Α.Π.Ο «Πανσολυγειακός» (2000)
- Κλεμπετσάνη, Σ. (2017). *Το χορευτικό έθιμο του «ΓΙΕΜ» στο Σοφικό Κορινθίας* (Αδημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία). Αθήνα: Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Κλέττας, Κ. (2023). *Οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου των νέων (ελληνικός παραδοσιακός χορός και ποδόσφαιρο) στο Σοφικό Κορινθίας: Η συμμετοχή των νέων ποδοσφαιριστών στο χορευτικό έθιμο του Γιέμ* (Κωδικός Δημοσίευσης 3359687) [Πτυχιακή εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Ενιαία Πλατφόρμα Ιδρυματικού Αποθετηρίου και Ψηφιακής Βιβλιοθήκης του ΕΚΠΑ «Πέργαμος».
- Κλέττας, Κ., Φούντζουλας, Γ., Καρφής, Β., & Κουτσούμπα, Μ. (2023). Οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στο Σοφικό Κορινθίας: Διερευνώντας τη συμμετοχή των νέων ποδοσφαιριστών στο χορευτικό έθιμο του Γιέμ. Στο Δ. Κουτσούκη (Επιμ.), *Άσκηση, Υγεία, Αθλητισμός & Φυσική Αγωγή. Έρευνα και προοπτικές στην ψηφιακή εποχή, Πρακτικά 7ου Συνεδρίου ΣΕΦΑΑ ΕΚΠΑ* (σ. 121). Αθήνα: ΣΕΦΑΑ ΕΚΠΑ. <https://rb.gy/s0apvg>
- Koutsouba, M. (1997). *Plurality in motion: Dance and cultural identity on the Greek Ionian Island of Lefkada*. [Ph.D. thesis]. London: Music Department, Goldsmiths College, University of London.
- Κουτσούμπα, Μ. (2003). Ταυτοτικές και ανθρωπολογικές όψεις του παραδοσιακού χορού. Στο Ν. Γύφτουλας & συν. (επιμ.), *Τέχνες II: Επισκόπηση ελληνικής μουσικής και χορού: ελληνική χορευτική πράξη: παραδοσιακός χορός* (Τόμος Ε', σσ. 33-45). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κουτσούμπα, Μ. (2010α). Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός στην «πρώτη» και «δεύτερη» ύπαρξή του. Απόψεις και προβληματισμοί. Στο *Πρακτικά 18ου Διεθνές Συνεδρίου Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού* (σσ. 3-4). Κομοτηνή: Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.

- Κουτσούμπα, Μ. (2010β). Η διδασκαλία του ελληνικού παραδοσιακού χορού σε σύγχρονα εκπαιδευτικά πλαίσια. Στο Η. Δήμας, Β. Τυροβολά & Μ. Κουτσούμπα (επιμ.), *Ελληνικός παραδοσιακός χορός. Θεωρήσεις για το λόγο, τη γραφή και τη διδασκαλία του* (σσ. 101-126). Εκδόσεις Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Κυρατζής, Θ. (2018). *Το ποδόσφαιρο ως στοιχείο του πολιτισμού των σύγχρονων κοινωνιών. Διερευνώντας την απήχηση και την ελκυστικότητά του μέσω μιας διεπιστημονικής προσέγγισης και των κυριότερων θεωρητικών ρευμάτων για τον κοινωνικό και πολιτισμικό του ρόλο στον σύγχρονο* (Κωδικός Δημοσίευσης 148493) [Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://www.apothesis.eap.gr/archive/item/>
- Κώνστας, Ν. (2010). *Η Ιστορία του Δήμου Σολυγείας*. Εκδόσεις Οσελότος.
- Κώνστας, Ν. (2006). *Τα χριστιανικά μνημεία του δήμου Σολυγείας*. Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη.
- Μιλτιάδης, Μ. (2021). *Το έθιμο του Γιέμ (Γιέ μου)* (Κωδικός Δημοσίευσης 29955) [Πτυχιακή εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης]. Ιδρυματικό Αποθετήριο Επιστημονικών Εργασιών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. <http://ikee.lib.auth.gr/record/328549?ln=el>
- Nahachewsky, A. (1995). Participatory and presentational dance as ethnochoreological categories. *Dance Research Journal*, 27(1), 1-15.
- Νιάρρου, Α. (2021). *Η αναβίωση τοπικών εθίμων ως μέσο ενίσχυσης της συλλογικής μνήμης και διαφύλαξης της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Μελέτη περίπτωσης ο "χορός του ΓΙΕΜ"* (Κωδικός Δημοσίευσης 157140) [Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/>
- Νιώρα, Ν., Λουτζάκη, Ρ., Κουτσούμπα, Μ., & Τυροβολά, Β. (2011). Χορός και θεωρία της επιτέλεσης: Όψεις των παραστατικών πολιτισμικών πρακτικών. Ανασκοπική μελέτη. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό*, 9(1), 24-43.
- Ντάκος, Ο. (2020). *Η μουσικοχορευτική παράδοση του τόπου μου (Τσερκόβιτσα Β. Ηπείρου) μέσα από τη «ματιά» της ειδίκευσης «Ελληνικός Παραδοσιακός Χορός»* (Κωδικός Δημοσίευσης 2920994) [Πτυχιακή εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Ενιαία Πλατφόρμα Ιδρυματικού Αποθετηρίου και Ψηφιακής Βιβλιοθήκης του ΕΚΠΑ «Πέργαμος».
- Παγκοζίδης, Ι. (2017). *Ο χορός στο έθιμο της Αποκερασιάς στο Βαλίτσι Μεσσηνίας. Εθνοχορολογική προσέγγιση*. (Κωδικός Δημοσίευσης 1692275) [Πτυχιακή εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Ενιαία Πλατφόρμα Ιδρυματικού Αποθετηρίου και Ψηφιακής Βιβλιοθήκης του ΕΚΠΑ «Πέργαμος».
- Προσωπικό αρχείο Κυριάκου Γ. Κλέττα (2017, 2021 & 2022).
- Προσωπικό αρχείο Κυριάκου Ι. Σκλία (1976).
- Τσατράλης, Α. (2016). *Η εικόνα και η δημοφιλία του ποδοσφαίρου στην Ελλάδα σήμερα, μια μελέτη φιλάθλων και καταναλωτών* (Κωδικός Δημοσίευσης 10793) [Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς]. <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/>
- Thomas, J. R., & Nelson, J. (2003). *Μέθοδοι έρευνας στη φυσική δραστηριότητα*. Εκδόσεις Πασχαλίδη.
- Τσιγγίδου, Σ. (2013). *Διερεύνηση της έννοιας του ελεύθερου χρόνου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσω προσχολικής ηλικίας μέσω εννοιολογικής χαρτογράφησης σε υπολογιστικό περιβάλλον* (Κωδικός Δημοσίευσης 2112) [Μεταπτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας]. <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/11615/2112>
- Τυροβολά, Β. (2003α). Χορός: Μορφολογική προσέγγιση στο χορό: Βασικές έννοιες και μεθοδολογία. Στο Στ. Βασιλειάδης (επιμ.), *Συνοδευτικά Κείμενα: Ελληνική μουσική και χορός, Θεματική Ενότητα «Τέχνες II: Επισκόπηση ελληνικής μουσικής και χορούς»* (σσ. 117-133). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Τυροβολά, Β. (2003β). Χορός: Μορφολογική προσέγγιση και φορμαλισμός. Στο Στ. Βασιλειάδης (επιμ.), *Συνοδευτικά Κείμενα: Ελληνική μουσική και χορός, Θεματική Ενότητα «Τέχνες II: Επισκόπηση ελληνικής μουσικής και χορούς»* (σσ. 1-19). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Τυροβολά, Β. (2013). *Χορολογικά θέματα Β'. Περί χορού... Για μία επιστημονική τεκμηρίωση του χορού: Θέσεις, αντιθέσεις και συνθέσεις*. Ιδίας.
- Φιλίππιδου, Ε. (2011). *Χορός και ταυτοτική αναζήτηση. Τακτικές επιπολιτισμού και επαναφυλετισμού των Γκαγκαβούζηδων στην Οινόη Έβρου (Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή)*. Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αθήνα.

- Φιλιππίδου, Ε. (2018). Διασχίζοντας τα σύνορα, ενώνοντας τους ανθρώπους. Κυβερνητική προσέγγιση του χορού στο γαμήλιο θρακικό δρώμενο του «Κ'να» σε Ελλάδα και Τουρκία (Κωδικός Δημοσίευσης 45499) [Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.
- Φούντζουλας, Γ. (2016). Χορός και πολιτική. Θέσεις και αντιθέσεις στο χορευτικό δρώμενο 'Γαϊτανάκι' στη Σκάλα και τη Δάφνη Ναυπακτίας (Κωδικός Δημοσίευσης 1520734) [Μεταπτυχιακή Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Ενιαία Πλατφόρμα Ιδρυματικού Αποθετηρίου και Ψηφιακής Βιβλιοθήκης του ΕΚΠΑ «Πέργαμος».
- Φούντζουλας, Γ. (2021). Από τη μορφολογική μέθοδο ανάλυσης του χορού στη μορφολογική μέθοδο διδασκαλίας του, τον χορευτικό γραμματισμό και την κριτική παιδαγωγική. Μια έρευνα δράσης στον ελληνικό παραδοσιακό χορό (Κωδικός Δημοσίευσης 51119) [Διδακτορική διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΕΑΔΔ).
- Wheeler, S. (2014). Organised activities, educational activities and family activities: how do they feature in the middle-class family's weekend? *Leisure Studies*, 33(2), 215-232.

Πίνακας 1.*Προσωπικά στοιχεία πληροφορητών*

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΣΠΟΥΔΕΣ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΤΟΠΟΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
Καρβούνης Αναστάσιος	1996	-	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Καρβούνης Ιωάννης	2003	Φοιτητής	-	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Κ.Μ.	1998	ΙΕΚ Γυμναστικής	Προπονητής ποδοσφαίρου	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Γ.Κ.	2006	Μαθητής	-	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Κλέττας Αθανάσιος	2006	Μαθητής	-	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Κλέττας Νικόλαος	2003	Μαθητής	-	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Β.Κ.	1999	-	Δημόσιος Υπάλληλος	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Α.Μ.	2005	Μαθητής	-	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Μπάκουλης Δημήτριος	1997	ΤΕΙ Πειραιά	Στρατιώτης	Άγαμος	Κόρινθος
Μ.Κ.	1988	-	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Άγαμος	Κόρινθος
Πέτρου Ιωάννης	2001	-	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Ρ.Δ.	1993	ΙΕΚ Μαγειρικής	Μάγειρας	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Ρωτίδης Δήμος	1998	-	Επιχειρηματίας	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Ρωτίδης Στέργιος	1995	ΙΕΚ Αρχιτεκτονικής	Επιχειρηματίας	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Τ.Τ.	2003	-	Στρατιώτης	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Τούσουλης Ιωάννης	1998	-	Επιχειρηματίας	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Μ.Τ.	1995	-	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Άγαμος	Σοφικό Κορινθίας
Τσίγκος Σωτήρης	1991	ΙΕΚ Φυσικοθεραπείας	Επιχειρηματίας	Έγγαμος	Κόρινθος